

บทที่ 2

ปริทรรศน์วรรณกรรม

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงความหมายของศิลปะ ขอบเขตของศิลปะ การแบ่งสาขาวิชาทางด้านศิลปะ วรรณศิลป์ ความหมายของวรรณกรรมและวรรณศิลป์ ความสำคัญของวรรณศิลป์ ประเภทของวรรณศิลป์ แหล่งผลิตวรรณศิลป์ วรรณศิลป์ภาษาต่างประเทศ วรรณศิลป์ของภาษาไทย งานวรรณกรรมของห้องสมุดศิลปะในมหาวิทยาลัยของรัฐ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของศิลปะ

คำว่า "ศิลปะ (Art)" ตรงกับคำในภาษาละตินว่า ars หมายถึง ทักษะหรือความชำนาญ (สงวน รอดบุญ, 2518 อ้างจาก Wolf, Martin L, 1961) มีผู้นำคำว่าศิลปะไปใช้อย่างกว้างขวาง สำหรับในความหมายที่แคบ หมายถึง ผลงานทางศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายศิลปะไว้หลายทัศนะ ดังนี้

ศิลป์ พีระศรี (2515) ให้ความหมายไว้ว่า ศิลปะ หมายถึง งานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ซึ่งต้องใช้ความพยายามด้วยมือและความคิด

ราชบัณฑิตยสถาน (2530) ให้คำจำกัดความไว้ว่า ศิลปะเป็นผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปลักษณะต่าง ๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรียภาพ ความประทับใจหรือความสะเทือนอารมณ์ ตามอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยมและทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีหรือความเชื่อในลัทธิศาสนา

บุญเยี่ยม แยมเมือง (2537) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความสามารถ และทักษะของตน โดยความคิดสร้างสรรค์นั้นได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดความประทับใจ ความสะเทือนอารมณ์ จึงถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ กัน

จากคำจำกัดความของศิลปะดังกล่าวข้างต้นอาจประมวลได้ว่า ศิลปะเป็นผลงานที่เกิดจากการแสดงออกของอารมณ์ ปัญญาและทัศนคติ รวมถึงทักษะความชำนาญของมนุษย์โดยถ่ายทอดผ่านสื่อต่าง ๆ กัน

ขอบเขตของศิลปะ

ศิลปะแต่เดิมมา หมายถึง งานช่างฝีมือที่มนุษย์ใช้สติปัญญาสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความประณีต วิจิตรบรรจง ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีและวิทยาการเจริญก้าวหน้าขึ้น การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจึงมีแนวโน้มไปในทางการใช้สื่อ และเทคนิคการสร้างสรรคให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีด้วย ทำให้ศิลปะ เป็นสาขาวิชาที่มีขอบเขตกว้างขวางขึ้น (วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์, 2528)

ขอบเขตของศิลปะสามารถแบ่งตามหลักสากลได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วิจิตรศิลป์ (Fine Arts) และประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts) (วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์, 2524 และ เกษร ธิตะจारी, 2532) ดังนี้

1. วิจิตรศิลป์ (Fine Arts) เป็นศิลปะที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพและความงาม เพื่อผลทางด้านจิตใจ ศิลปะสาขานี้แบ่งเป็นลักษณะใหญ่ที่สำคัญ คือ ทัศนศิลป์ โสตศิลป์และโสตทัศนศิลป์หรือศิลปะการแสดง

1.1 ทัศนศิลป์ (Visual Arts) เป็นวิจิตรศิลป์ที่สามารถมองเห็นความงามจากรูปลักษณะ ได้แก่ จิตรกรรม (Painting) ประติมากรรม (Sculpture) สถาปัตยกรรม (Architecture) และภาพพิมพ์ (Graphic Arts)

1.2 โสตศิลป์ (Audio Arts) เป็นวิจิตรศิลป์ที่สามารถรับรู้ความงามหรือ สุนทรียภาพได้จากการฟังหรือได้ยิน หรือจากการอ่านจากตัวอักษร ซึ่งได้แก่ ดนตรี (Music) และวรรณคดี (Literature)

1.3 โสตทัศนศิลป์ (Audio-Visual Arts) หรือศิลปะการแสดง (Performance) เป็นวิจิตรศิลป์ที่สามารถแลเห็นรูปลักษณะการเคลื่อนไหวพร้อมกับการได้ยินจังหวะทำนองไปด้วย เช่น การละคร การเต้นรำสมัยใหม่ และภาพยนตร์ เป็นต้น

2. **ประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts)** เป็นศิลปะที่สนองความต้องการในด้านประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก และความสวยงามเป็นส่วนประกอบ ศิลปะสายนี้ ได้แก่

2.1 **หัตถศิลป์ (Handicrafts)** เป็นงานที่สร้างขึ้นด้วยการใช้ความชำนาญของมือ ผลงานที่ออกมาแต่ละชิ้นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ไม่เหมือนกันเลยทีเดียว เช่น การเย็บปักถักร้อย การประดิษฐ์ดอกไม้สด งานจักสาน เป็นต้น

2.2 **อุตสาหกรรมศิลป์ (Industrial Arts)** เป็นงานที่สร้างขึ้นโดยอาศัยเครื่องจักรกล ในการผลิต การทำงานจะมีการออกแบบไว้ล่วงหน้า มีระบบการทำงานเป็นขั้นตอนและผลิตได้ครั้งละจำนวนมาก ๆ ซึ่งจะมีลักษณะเหมือนกัน เช่น เสื้อผ้า เครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น

2.3 **ประณีตศิลป์ (High Arts)** เป็นงานฝีมือซึ่งต้องอาศัยความชำนาญมากกว่างานหัตถศิลป์ มีกระบวนการผลิตหลายขั้นตอนและใช้เวลาในการสร้างงานนาน ได้แก่ การทำหัวโขน งานประดับมุก เป็นต้น

2.4 **มัณฑนศิลป์ (Decorative Arts)** เป็นงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารสถานที่ทั้งภายในและภายนอก เช่น การตกแต่งโรงแรม สวนสาธารณะ โรงภาพยนตร์ เป็นต้น

2.5 **พาณิชย์ศิลป์ (Commercial Arts)** เป็นงานศิลปะที่สร้างขึ้นโดยมุ่งในเรื่องการค้า และการส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณา การออกแบบปกแผ่นเสียง เป็นต้น

การแบ่งสาขาวิชาทางด้านศิลปะ

การแบ่งสาขาวิชาทางด้านศิลปะ มีระบบต่าง ๆ ที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

1. **ระบบจัดหมู่ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Classification)** ได้จำแนกเนื้อหาทางด้านศิลปะไว้ในหมวด N (Fine Arts) และหมวดย่อย TT (Handicrafts, Arts and Crafts) โดยแบ่งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องไว้ 10 หมวด ดังนี้

1.1 ทักษะศิลป์ทั่วไป (Visual Arts General) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับ พิพิธภัณฑสถาน หอศิลป์ การแสดงนิทรรศการ ประวัติศาสตร์ศิลปะ การวิจารณ์ผลงานศิลปะ ศิลปะเกี่ยวกับศาสนา การขุดค้นและการอนุรักษ์ผลงานศิลปะ และเศรษฐศาสตร์ศิลปะ

1.2 สถาปัตยกรรม (Architecture) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม การออกแบบและการเขียนแบบสถาปัตยกรรม โครงสร้างและรายละเอียด ทางด้านสถาปัตยกรรม ประเภทของอาคาร สุนทรียศาสตร์เกี่ยวกับเมืองและการวางผังเมือง

1.3 การวาดเส้น การออกแบบ การเขียนภาพประกอบ (Drawing, Design, Illustration) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับพาณิชยศิลป์ และนิเทศศิลป์*

1.4 ประติมากรรม (Sculpture) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ในการปั้น และงานปั้นรูปทรงต่าง ๆ ได้แก่ คน พระบรมรูปทรงม้า อนุสาวรีย์ บุคคลสำคัญในวงการ ศาสนา เป็นต้น

1.5 จิตรกรรม (Painting) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการใช้สีเขียนภาพต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ ทิวทัศน์ การระบายสีน้ำและจิตรกรรมฝาผนัง

1.6 ภาพพิมพ์ (Graphic Arts) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการพิมพ์ด้วย แม่พิมพ์ไม้ แม่พิมพ์โลหะ แม่พิมพ์ไหมและแม่พิมพ์หิน

1.7 ประยุกต์ศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอุตสาหกรรม การออกแบบตกแต่ง และการออกแบบเครื่องประดับ (Art Applied to Industry, Decoration and Ornament) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการตกแต่งภายใน เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องประดับ เครื่องแก้ว สิ่งทอและงานไม้

* ดูขอบเขตเนื้อหาเพิ่มเติมที่ 3.7 สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ หน้า 16

1.8 ศิลปะสื่อผสม (Combination of Art) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยการใช้สื่อหลายอย่างประกอบกัน เช่น ศิลปะการแสดง ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น

1.9 การถ่ายภาพ (Photography) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับประเภทของกล้อง วิธีการถ่ายภาพ การล้างฟิล์ม การถ่ายภาพสี การปฏิบัติงานในห้องมืด การถ่ายภาพแบบประยุกต์ และการถ่ายทำภาพยนตร์

1.10 ศิลปหัตถกรรม (Handicrafts, Arts and Crafts) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับศิลปะที่ทำด้วยมือ เช่น งานไม้ การทำเครื่องเรือน เครื่องครัว และศิลปะพื้นบ้าน

2. การจัดแบ่งวรรณกรรมทางด้านศิลปะของสมาคมห้องสมุดศิลปะแห่งสหราชอาณาจักร (Avann and Wood (eds), 1980) ได้จัดแบ่งเนื้อหาของสารนิเทศตามความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดศิลปะไว้ 7 หมวด ดังนี้

2.1 สถาปัตยกรรม (Architecture) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรม โครงสร้างและวัสดุการก่อสร้าง ประเภทของอาคาร กฎหมายก่อสร้างอาคาร ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและการบริหารงานสถาปัตยกรรม (Braidfield, 1980)

2.2 การออกแบบเครื่องแต่งกาย (Fashion Design) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับวัตถุดิบที่ใช้ในการตัดเย็บ เช่น ผ้าฝ้าย ด้าย เป็นต้น เทคนิคและแบบสร้างการตัดเย็บ เทคโนโลยีที่ใช้ในการตัดเย็บแบบอุตสาหกรรม แนวโน้มแฟชั่น ประวัติศาสตร์ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายและสิ่งทอ (Huxley and Pacey, 1980)

2.3 ทัศนศิลป์ (Fine Arts) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับประวัติศิลป์ รูปแบบ แนวความคิดและแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ทฤษฎีศิลปะและความงาม การวิจารณ์ผลงานศิลปะ (Braid and Houghton, 1980)

2.4 การออกแบบกราฟฟิค (Graphic Design) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการเขียน

ภาพประกอบ เทคนิคการพิมพ์ วัสดุที่ใช้ในการออกแบบ งานวิจัยด้านการออกแบบ กฎหมาย ลิขสิทธิ์และการค้า มาตรฐานการพิมพ์ (Avann, 1980)

2.5 ประวัติศาสตร์ศิลปะ (History of Art) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะในสาขาต่าง ๆ และงานวิจัยศิลปะเชิงประวัติศาสตร์ (Wood, 1980)

2.6 การออกแบบสิ่งทอ (Textile Design) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบ ลายผ้า การพิมพ์ผ้า การทำบาติก การถักทอ ประวัติศาสตร์สิ่งทอ สิ่งทอของชนเผ่าต่าง ๆ (Smith, 1980)

2.7 การออกแบบ 3 มิติ (Three-Dimensional Design) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบอุตสาหกรรม การออกแบบเครื่องเรือน การออกแบบตกแต่งภายใน เครื่องประดับ เครื่องเคลือบดินเผา เครื่องแก้วและภาพยนตร์ (Braidfield, Cheetman and Wood, 1980)

3. หลักสูตรการเรียนการสอนศิลปะของมหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัย การศึกษาศิลปะที่เก่าแก่ และเป็นมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนศิลปะโดยตรง มหาวิทยาลัย ศิลปากรได้จัดแบ่งสาขาวิชาตามหลักสูตรการเรียนการสอนเป็น 11 สาขาวิชาใหญ่ ๆ (หลักสูตร ศิลปบัณฑิต คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์, 2529 หลักสูตรศิลปบัณฑิตคณะ มัณฑนศิลป์, 2538 และหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต, 2539) ดังนี้

3.1 สาขาจิตรกรรม (Painting) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการวาดเส้น การระบายสี เทคนิคการใช้สีน้ำ สีฝุ่น สีน้ำมัน ฯลฯ และการสร้างสรรค์งานจิตรกรรมชั้นสูง

3.2 สาขาประติมากรรม (Sculpture) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการปั้นสลักโดยใช้ ดินเหนียว กระจกแข็ง ไม้ หิน พลาสติก โลหะ และการสร้างสรรค์งานประติมากรรมชั้นสูง

3.3 สาขาภาพพิมพ์ (Graphic Arts) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผล งานศิลปะด้านภาพพิมพ์ โดยการใช้แม่พิมพ์และเทคนิคการพิมพ์แบบต่าง ๆ อาทิ การพิมพ์จากแม่ พิมพ์ไม้ แม่พิมพ์หิน แม่พิมพ์ไหม แม่พิมพ์โลหะ และการสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ชั้นสูง

3.4 สาขาศิลปะไทย (Thai Arts) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งเป็นการแสดงออกในรูปของงานศิลปะประเภทต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรมหรือภาพพิมพ์

3.5 สาขาทฤษฎีศิลป์ (Art Theory) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การวิจารณ์ผลงานศิลปะ ประวัติศาสตร์ศิลปะ วิวัฒนาการและปรัชญาทางด้านศิลปะ

3.6 สาขาการออกแบบภายใน (Interior Design) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบภายใน การออกแบบเครื่องเรือน การก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์การตกแต่ง ระบบและเทคนิคในงานออกแบบภายใน การจัดสวน การบริหารงานออกแบบภายใน การตลาดและการประมาณราคาในงานออกแบบ ประวัติศาสตร์การออกแบบตกแต่งภายใน

3.7 สาขาการออกแบบนิเทศศิลป์ (Visual Communication Design) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบลายผ้า การออกแบบกราฟฟิค หลักการโฆษณา การถ่ายภาพ ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ และคอมพิวเตอร์เพื่อการออกแบบนิเทศศิลป์

3.8 สาขาการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบ 3 มิติ วิธีการผลิต การตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค คอมพิวเตอร์สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และการจัดการงานออกแบบ

3.9 สาขาประยุกต์ศิลปศึกษา (Applied Art Studies) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับภาพพิมพ์ประยุกต์ จิตรกรรมประยุกต์ ประติมากรรมประยุกต์ ศิลปะประเพณีประยุกต์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ และการอนุรักษ์งานจิตรกรรมไทย

3.10 สาขาเครื่องเคลือบดินเผา (Ceramics) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบเครื่องเคลือบดินเผา กรรมวิธีการผลิต และประวัติเครื่องเคลือบดินเผา

3.11 สาขาสถาปัตยกรรม (Architecture) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบ

สถาปัตยกรรม เทคโนโลยีเกี่ยวกับการออกแบบ โครงสร้างการก่อสร้างอาคาร ระบบการก่อสร้าง ระบบอุปกรณ์อาคาร สถาปัตยกรรมในระดับชุมชนและเมือง

จะเห็นได้ว่า การแบ่งสาขาทางด้านศิลปะแต่ละระบบดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายในการจำแนกเนื้อหาแตกต่างกัน ระบบการจัดหมู่ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกันจำแนกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องออกเป็น 10 หมวด และภายใต้ 10 หมวดใหญ่ ได้แบ่งเนื้อหาเป็นกลุ่มย่อยต่อไปอีกส่วนการจัดแบ่งวรรณกรรมทางด้านศิลปะของสมาคมห้องสมุดศิลปะแห่งสหราชอาณาจักร มีจุดมุ่งหมายเพื่อแบ่งเนื้อหาของสิ่งพิมพ์ด้านศิลปะตามความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดศิลปะ ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาหลักทางด้านศิลปะแบ่งเป็น 7 หมวด และภายใต้ 7 หมวดใหญ่กล่าวถึงเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องที่ผู้ใช้ต้องการ และการแบ่งสาขาวิชาทางด้านศิลปะของมหาวิทยาลัยศิลปากร มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นหลักสูตรการเรียนการสอน จึงจัดแบ่งเนื้อหาอย่างละเอียดและในแต่ละสาขาวิชายังจำแนกเป็นสาขาวิชาย่อย ทำให้ครอบคลุมเนื้อหาทางด้านศิลปะอย่างกว้างขวาง

วารสารศิลปะ

ความหมายของวารสารและวารสารศิลปะ

วารสาร หมายถึง สิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่มีกำหนดการพิมพ์อย่างต่อเนื่องและแน่นอนหรือค่อนข้างแน่นอน เช่น รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน รายสองเดือน รายสามเดือน รายสี่เดือน รายหกเดือนหรือรายปี เป็นต้น โดยไม่มีกำหนดว่าจะเลิกพิมพ์เมื่อใด ลักษณะรูปเล่มมักจะเหมือนกันทุกฉบับเพื่อให้ผู้อ่านสังเกตได้ง่าย แต่ละฉบับมีหมายเลขกำกับ ได้แก่ เลขปีที่ ฉบับที่ และวันเดือนปี เลขกำกับนี้จะต่อเนื่องสัมพันธ์กันเป็นไปตามลำดับ เนื้อหาเขียนโดยผู้แต่ง หลาย ๆ คน เป็นเรื่องในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งหรือหลายสาขาวิชา บางฉบับอาจเสนอบทความ เป็นภาษาต่าง ๆ มากกว่า 1 ภาษา บางฉบับอาจเสนอบทความที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด เรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ผู้จัดทำอาจเป็นหน่วยงานเอกชน หน่วยงานราชการ สถาบัน องค์การ ชมรมหรือสมาคม การเผยแพร่อาจใช้วิธีจำหน่ายเป็นรายฉบับ ให้ผู้อ่านบอกรับเป็นสมาชิกประจำหรือแจกฟรี (วารสาร ผลานันต์, 2536)

วารสารศิลปะ เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้น แต่มีลักษณะพิเศษต่างจากวารสารสาขาอื่น คือ วารสารศิลปะจะมีภาพประกอบเป็นจำนวนมากและมีสีสันสวยงาม

(Muehsam, 1978) โดยทั่วไปแล้วจะมีบทความเป็นส่วนบรรยายภาพมากกว่าจะมีภาพเป็นส่วนประกอบบทความ (Phillpot และ Houghton, 1977)

ความสำคัญของวารสารศิลปะ

ในบรรดาส่งพิมพ์ทางด้านศิลปะ วารสารนับว่ามีความสำคัญต่อผู้ใช้มากกว่าสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ (Pacey, 1982) ทั้งนี้เนื่องมาจากความสำคัญของวารสาร ดังนี้

1. วารสารเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเสนอข่าวสารที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นผลการค้นคว้าวิจัย ทฤษฎี แนวความคิดในการสร้างสรรค์ (Concept) แนวทางในการสร้างสรรค์ (idea) รูปแบบและสื่อทางศิลปะ ข่าวในวงการ รวมถึงการโฆษณาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Muehsam, 1978)

2. ผลงานที่เผยแพร่ในวารสารมีลักษณะเป็นภาพจำลอง (reproduction) สามารถใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานของศิลปิน นักออกแบบและสถาปนิกอย่างใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด (Gibson and Jones, 1986)

3. วารสารนอกจากเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นแหล่งกระตุ้นและส่งเสริมให้ศิลปิน นักออกแบบและสถาปนิกสร้างสรรค์ผลงานในแนวทางใหม่ ๆ อยู่เสมอ (Okada, 1988)

4. บทความในวารสารสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ได้ดีที่สุด (พรพรรณ เลาสีรินาถ, มปป.)

ประเภทของวารสารศิลปะ

วารสารศิลปะสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ วารสารศิลปะทั่วไป วารสารศิลปะเชิงวิชาการ จดหมายข่าวพิพิธภัณฑ์ และวารสารดรรชนีและสาระสังเขป (Muehsam, 1978)

1. วารสารศิลปะทั่วไป (General Art Journals) เป็นวารสารที่แจ้งให้ทราบข่าว ในวงการศิลปะทั่วไป มักมีบทความวิจารณ์ผลงานศิลปะ จดหมายโต้ตอบจากหอศิลป์ สัมภาษณ์บุคคลที่

มีชื่อเสียงและวิจารณ์หนังสือ ตัวอย่างวารสารในกลุ่มนี้ เช่น Artnews Art in America Artforum เมืองโบราณ อาร์ท เรคคอร์ดอิน ไทยแลนด์ เป็นต้น

2. วารสารศิลปะเชิงวิชาการ (Scholarly Art Journals) เป็นวารสารสำหรับ นักวิชาการ ด้านศิลปะ บทความในวารสารส่วนใหญ่เขียนโดยนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาศิลปะ แจกให้ทราบเกี่ยวกับผลการค้นคว้าวิจัย บทความทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ปรัชญาและ ทฤษฎีทางศิลปะ ตัวอย่างวารสารในกลุ่มนี้ เช่น The Art Bulletin Art Journal The Journal of Aesthetics and Art Criticism หน้าจั่ว (วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร) วารสารศิลปกรรมศาสตร์ เป็นต้น

3. จดหมายข่าวพิพิธภัณฑ์ (Museum Bulletins) ออกโดยพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ เพื่อแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์และนิทรรศการศิลปะที่น่าสนใจ จดหมายข่าว พิพิธภัณฑ์ จัดเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่าทางการวิจัยด้านประวัติศาสตร์ศิลปะด้วย ตัวอย่างวารสาร ในกลุ่มนี้ เช่น Metropolitan Museum Journal Boston Museum Bulletin พิพิธภัณฑ์สาร เป็นต้น

4. วารสารดรรชนีและสารสังเขป (Periodical Indexes and Abstracts) ดรรชนีและ สารสังเขปนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงบทความวารสาร ปัจจุบันมีการจัดทำดรรชนีและ สารสังเขปทั้งในรูปของสิ่งพิมพ์และฐานข้อมูล ดรรชนีวารสารศิลปะที่สำคัญได้แก่ (Gibson และ Jones, 1986)

1. Art Index เป็นดรรชนีวารสารราย 3 เดือน ออกในเดือนมกราคม เมษายน กรกฎาคมและตุลาคม จัดรวมเล่มเป็นรายปีและราย 2 ปี โดยบริษัท H.W. Wilson ฉบับแรกตีพิมพ์ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1987 ครอบคลุมเนื้อหาวารสารศิลปะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โบราณคดี สถาปัตยกรรม เครื่องเคลือบดินเผา ศิลปะการตกแต่งและเครื่องประดับ ภาพพิมพ์ ภูมิสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ประวัติศาสตร์ศิลปะ การวางผังเมือง ศิลปะทัศนกรรม วิจิตรศิลป์ การออกแบบอุตสาหกรรม การออกแบบตกแต่งภายใน การพิพิธภัณฑ์ การถ่ายภาพและภาพยนตร์ นับเป็นดรรชนีวารสารที่สมบูรณ์ที่สุดในการค้นหาบทความจากวารสาร ทางด้านศิลปะ นอกจากนั้นยังจัดทำในฐานข้อมูล WILSON LINE สามารถสืบค้นข้อมูลทางออนไลน์ได้ ฐานข้อมูลมีการปรับปรุงให้ทันสมัยทุกเดือน

2. ARTbibliographis Modern (ABM) จัดทำโดยสำนักพิมพ์ Clio เมือง ออกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ตีพิมพ์ครั้งแรกปี ค.ศ.1969 เดิมใช้ชื่อ LOMA : Literature of Modern Art จัดพิมพ์เป็นรายครึ่งปี มีบทความย่อ หรือบรรณนิทัศน์สั้น ๆ และมีรายชื่อนิทรรศการที่จัดแสดงในหอศิลป์ เอกชน ในปี ค.ศ.1983 เป็นต้นมาปรับปรุงให้ครอบคลุมวารสารด้านสถาปัตยกรรมมากขึ้น สามารถสืบค้นข้อมูลได้จากฐานข้อมูล DIALOG (Lockheed) โดยฐานข้อมูลมีการปรับปรุงให้ทันสมัยปีละ 2 ครั้ง

3. Repertoire d'art et d'archeologie (RAA) จัดพิมพ์โดย Centre de Documentation Sciences et Humaines เป็นดรชนีวารสารที่เก่าแก่ที่สุด ตีพิมพ์ครั้งแรก ปี ค.ศ.1910 ยกเว้นช่วงสงครามโลก ครอบคลุมวารสารด้านศิลปะและประวัติศาสตร์ศิลปะตั้งแต่ยุคก่อนคริสตศักราช 200 จนถึงปัจจุบัน และตั้งแต่ปี 1940 เป็นต้นมา มีการปรับปรุงให้ครอบคลุมถึงศิลปะอิสลาม ศิลปะตะวันออกไกลและศิลปะยุคโบราณด้วย วารสารที่นำมาจัดทำดรชนีมีทั้งวารสารยุโรปตะวันตก และตะวันออก มีบรรณนิทัศน์สั้น ๆ ประกอบ สามารถสืบค้นข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์จากฐานข้อมูล Questel

4. RILA; International Repertory of the Literature of Art ชื่อเดิม คือ Repertoire international de la literature de l'art จัดพิมพ์ครั้งแรก ปี ค.ศ. 1971 โดยสมาคมศิลปะวิทยาลัยร่วมกับหอศิลป์แห่งชาติวอชิงตัน เริ่มแรกกำหนดออกรายปีและตั้งแต่ปี ค.ศ.1975 เป็นต้นมา กำหนดออกเป็นรายครึ่งปี ครอบคลุมหนังสือ วารสาร นิทรรศการและผลงานวิจัย

แหล่งผลิตวารสารศิลปะ

วารสารศิลปะภาษาต่างประเทศ

วารสารศิลปะภาษาต่างประเทศในระยะเริ่มแรกจนถึงต้นศตวรรษที่ 20 ตีพิมพ์ในลักษณะเป็นจดหมายข่าวพิพิธภัณฑสถาน แจกให้ทราบเกี่ยวกับการแสดงผลงานของศิลปินในพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ จนกระทั่งช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วงการศิลปะตื่นตัวอย่างมาก ศิลปะไม่จำกัดอยู่แค่การสร้างสรรค์เพื่อความงามเท่านั้น แต่ได้ขยายขอบเขตไปถึงการสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ใช้สอยด้วย (Schoener, 1960 quoted in Lewis, 1962) นอกจากนั้นยังมีการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางด้านศิลปะรวมถึงมีการวิจารณ์ผลงานศิลปะเผยแพร่ต่อสาธารณชนเกิดขึ้นอย่างมากมาย และ

ใช้วารสารเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานศิลปะเหล่านั้นด้วยทำให้รูปแบบวารสารศิลปะเปลี่ยนแปลงไป มีสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ตีพิมพ์วารสารที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ (Lewis, 1962)

ปี ค.ศ. 1923 สำนักพิมพ์ Le Corbusier ได้จัดทำวารสารชื่อ Towards a New Architecture เป็นวารสารทางด้านสถาปัตยกรรม ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และเครื่องจักรในงานสถาปัตยกรรม

ปี ค.ศ. 1928 มีสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ตีพิมพ์วารสารด้านภาพยนตร์และการถ่ายภาพ ได้แก่ สำนักพิมพ์ George Eastman House Associates แห่ง Rochester จัดทำวารสารชื่อ The Journal of Photography and Motion Pictures แต่เนื่องจากประสบปัญหาด้านเงินทุน วารสารจึงปิดตัวลงในปี ค.ศ. 1960 นอกจากนั้นในปี ค.ศ. 1928 ยังมีวารสารด้านภาพยนตร์ปรากฏขึ้น 2 ชื่อ คือ Film Quarterly จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย และวารสาร Sight and Sound; the International Film Quarterly จัดพิมพ์โดยสถาบันภาพยนตร์แห่งสหราชอาณาจักร วารสารทั้ง 2 ชื่อ นำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับแนวโน้มการสร้างภาพยนตร์

ปี ค.ศ. 1937-1950 มีวารสารด้านภาพยนตร์ตีพิมพ์ออกมามากมายหลายภาษา เช่น Bianco e Nero; Rassegna di Studi Cinematografia ผลิตโดยสำนักพิมพ์ Centro Sperimentale di Cinematografia แห่ง Rome และ Centrofilm, Quaderni di Documentazione Cinematografica ผลิตโดยสำนักพิมพ์ Institute del Cinema, Universita di Torino เป็นต้น สามารถกล่าวได้ว่า ศิลปะสมัยใหม่มีจุดเริ่มต้นมาจากภาพยนตร์ ทั้งนี้เพราะภาพยนตร์ใช้ศิลปะสื่อผสมอันได้แก่ การออกแบบฉาก เครื่องแต่งกายและสถาปัตยกรรม

ปี ค.ศ. 1954 สำนักพิมพ์ Brant Art Publication Incorporated ได้ตีพิมพ์วารสารชื่อ Art in America เป็นวารสารที่นำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่ และในปี ค.ศ. 1957 มีวารสารที่ในลักษณะเดียวกันนี้ตีพิมพ์ออกมาด้วยชื่อ Art Talent in the U.S.

ปี ค.ศ. 1968 สำนักพิมพ์ International Society for Arts, Sciences and Technology ซึ่งเป็นสมาคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในยุคปัจจุบันตีพิมพ์วารสารชื่อ Leonardo เป็นวารสารที่ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับทัศนศิลป์ทั่วไป และ การนำวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ปี ค.ศ. 1983 สำนักพิมพ์ Medical Tribune Group ตีพิมพ์วารสารชื่อ Studio International เป็นวารสารที่ตีพิมพ์บทความครอบคลุมศิลปะจากทั่วโลก

ปัจจุบันวารสารศิลปะได้พัฒนาไปอย่างกว้างขวาง มีการจัดพิมพ์วารสารในทุกสาขาวิชาทางด้านศิลปะ และแปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา เช่น วารสาร Cimaise, Present Day Art and Architecture (Paris) ตีพิมพ์เป็นภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมันและสเปน วารสาร Gebranchsgraphik, International Advertising Art (Munich) ตีพิมพ์เป็นภาษาเยอรมัน อังกฤษ ฝรั่งเศสและสเปน เป็นต้น

วารสารศิลปะภาษาไทย

จากการสำรวจวารสารศิลปะจากห้องสมุดศิลปะในมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 6 แห่ง พบว่ามีวารสารศิลปะไทยจำนวน 41 ชื่อ ซึ่งจัดพิมพ์โดยสถาบันต่าง ๆ ดังนี้

1. สำนักพิมพ์เพื่อการค้า เป็นประเภทของสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์วารสารศิลปะมากที่สุด เช่น บริษัทอัมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด บริษัท มติชน จำกัด(มหาชน) เป็นต้น ส่วนมากไม่ระบุวัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์ ตัวอย่างวารสารในกลุ่มนี้ได้แก่ คอลเลคชั่นแอนด์เฮาส์ บ้านและตกแต่ง บ้านและสวน บ้านในฝัน เดคอร์อินเตอร์เนชันแนล มรดก มาร์เก็ตติ้งดีไซน์ เมืองโบราณ ไลฟ์แอนด์เดคอร์ วงการก่อสร้าง อาร์คแอนด์ ไอเดีย วิมาน วารสารการถ่ายภาพ โฟโตเทค โฟโตแอนด์กราฟโฟ โฟโตแอนด์ไลฟ์ มีเดีย ศิลปวัฒนธรรม เส้นทางก่อสร้าง อาร์คิเทคเจอร์ แอนด์ดีไซน์ อาร์ท เรคอร์ด อิน ไทยแลนด์ ชัตเตอร์โฟโต้กราฟฟี และ สยามอายะ

2. หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ เป็นสถาบันที่จัดพิมพ์วารสารศิลปะมากเป็นอันดับสอง เช่น กรมศิลปากร กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ตัวอย่างวารสารในกลุ่มนี้ได้แก่ พิพิธภัณฑสถาน กรมศิลปากร อนุสารการพิมพ์บรรจุกัณฑ์ ชาวสำนักผังเมือง ชาวสารไม้ประดับ อุทยานกรรมสาร และ ศิลปากร

3. หน่วยงานเอกชน เป็นสถาบันที่จัดพิมพ์วารสารเพื่อการประชาสัมพันธ์หน่วยงาน

ของตน เช่น บริษัท แลนด์แอนด์เฮาส์ จัดพิมพ์วารสารรายคา เป็นต้น

4. สถาบันการศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนศิลปะ เช่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นต้น ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย และการเรียนการสอนด้านศิลปะ เผยแพร่ข่าวสารของคณะ และส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ วารสารในกลุ่มนี้ ได้แก่ ข่าวศิลปะ จ.ม.ข่าวครูศิลปะ (หน้าจั่ว) วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร วารสารศิลปกรรมศาสตร์ ศิลปกรรม

5. สมาคมต่าง ๆ เป็นสมาคมวิชาชีพที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันของบุคคลในสาขาวิชานั้น ๆ เช่น มัณฑนศิลป์สมาคม สมาคมสถาปนิกสยาม สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย เป็นต้น วัตถุประสงค์ในการจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้และข่าวสารของสมาคมแก่สมาชิกตัวอย่างวารสารในกลุ่มนี้ ได้แก่ TIDA อาษา และ วารสารข่าวช่าง

งานวารสารของห้องสมุดศิลปะในมหาวิทยาลัยของรัฐ

ห้องสมุดศิลปะในมหาวิทยาลัยของรัฐ ในที่นี้หมายถึง ห้องสมุดที่ให้บริการในคณะที่มีการเรียนการสอนศิลปะเป็นวิชาหลักในมหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 6 แห่ง ได้แก่

1. ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ในงานวิจัยนี้ใช้ชื่อย่อว่า ศก/จพ.
2. ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ในงานวิจัยนี้ใช้ชื่อย่อว่า สสถา/จพ.
3. ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ในงานวิจัยนี้ใช้ชื่อย่อว่า สสถา/มข.
4. ห้องสมุดคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ในงานวิจัยนี้ใช้ชื่อย่อว่า วจศ/มช.
5. ห้องสมุดสาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ในงานวิจัยนี้ใช้ชื่อย่อว่า ทพ/มศก.

6. ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
ในงานวิจัยนี้ใช้ชื่อว่า สดป/สจล.

จากการสำรวจการดำเนินงานวารสารของห้องสมุดศิลปะต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้
(สุกานดา อาปีดิน, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2538 ; พรพิศ เดชาวัฒน์, สัมภาษณ์, 7 เมษายน
2538 ; ณัฐวี ตั้งตาเจริญ, สัมภาษณ์, 1 มิถุนายน 2538 ; ศิริรัตน์ ส่งศักดิ์ชัย, สัมภาษณ์, 3
มิถุนายน 2538 ; ศิริ พวงคำ, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2538 ; อัญชลี อ่อนศรี, สัมภาษณ์, 15
มิถุนายน 2538)

1. ลักษณะทั่วไปของห้องสมุด

จากการสำรวจลักษณะทั่วไปของห้องสมุดศิลปะ (ตาราง ก) พบว่า ห้องสมุดทั้ง 6
แห่งมีลักษณะแตกต่างกัน ออกไป ดังนี้

- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสถานภาพเป็นห้อง-
สมุดคณะ สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีพื้นที่โดยรวม 110 ตารางเมตร
มี จำนวน ที่นั่ง 30 ที่นั่ง และมีบุคลากรห้องสมุด 2 คน เป็นบรรณารักษ์ 1 คน และเจ้าหน้าที่ 1 คน

- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสถานภาพเป็น
ห้องสมุดคณะ สังกัดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีพื้นที่โดยรวม 240
ตารางเมตร มีจำนวนที่นั่ง 65 ที่นั่ง และมีบุคลากรห้องสมุด 4 คน เป็นบรรณารักษ์ 2 คน และเจ้า
หน้าที่ 2 คน

- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีสถานภาพเป็น
ห้องสมุดคณะ สังกัดสถาบันวิทยบริการ มีพื้นที่โดยรวม 600 ตารางเมตร มีจำนวนที่นั่ง 65 ที่นั่ง
และมีบุคลากรห้องสมุด 2 คน เป็นบรรณารักษ์ 1 คน และเจ้าหน้าที่ 1 คน

- ห้องสมุดคณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีสถานภาพเป็นห้องสมุดคณะ

สังกัดสำนักหอสมุดกลาง มีพื้นที่โดยรวม 210 ตารางเมตร มีจำนวนที่นั่ง 40 ที่นั่งและมีบุคลากร
ห้องสมุด 2 คน เป็นบรรณารักษ์ 1 คน และเจ้าหน้าที่ 1 คน

- ห้องสมุดสาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีสถานภาพเป็นห้องสมุดสาขา
สังกัดสำนักหอสมุดกลาง มีพื้นที่โดยรวม 1,608 ตารางเมตร เป็นส่วนงานอื่น 1,386 ตารางเมตร
และส่วนงานวารสาร 222 ตารางเมตร มีจำนวนที่นั่งทั้งหมด 207 ที่นั่ง เป็นส่วนบริการอื่น 127 ที่
นั่ง และส่วนบริการวารสาร 80 ที่นั่ง มีบุคลากรห้องสมุด 42 คน ปฏิบัติงานส่วนงานอื่น 37 คน
และปฏิบัติงานวารสาร 5 คน โดยเป็นบรรณารักษ์ 3 คน และเจ้าหน้าที่ 2 คน

- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขต-
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีสถานภาพเป็นห้องสมุดคณะ สังกัดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มีพื้นที่
โดยรวม 1,000 ตารางเมตร มีจำนวนที่นั่ง 75 ที่นั่ง และมีบุคลากรห้องสมุด 4 คน เป็นบรรณารักษ์
2 คน และเจ้าหน้าที่ 2 คน

ตาราง ก ลักษณะทั่วไปของห้องสมุดศิลปะ

ห้องสมุด	สถานภาพ	สังกัด	จำนวนพื้นที่ (ม ²)	จำนวนที่นั่ง	บุคลากร		
					บรรณารักษ์	เจ้าหน้าที่	รวม
ศก./จพ.	ห้องสมุดคณะ	คณะศิลปกรรมศาสตร์	110	30	1	1	2
สถป./จพ.	ห้องสมุดคณะ	สถาปัตยกรรมศาสตร์	240	65	2	2	4
สถป./มช.	ห้องสมุดคณะ	สถาบันวิทยบริการ	600	65	1	1	2
วจศ./มช.	ห้องสมุดคณะ	สำนักหอสมุดกลาง	210	40	1	1	2
ทพ./มศก.	ห้องสมุดสาขา	สำนักหอสมุดกลาง	1,386	127	14	23	37
			(ส่วนงานอื่น)	(บริการอื่น)	(ปฏิบัติงานอื่น)	(ปฏิบัติงานอื่น)	(ปฏิบัติงานอื่น)
			+	+	+	+	+
			222	80	3	2	5
			(ส่วนงาน วารสาร)	(บริการ วารสาร)	(ปฏิบัติงาน วารสาร)	(ปฏิบัติงาน วารสาร)	(ปฏิบัติงาน วารสาร)
สถป./สจล.	ห้องสมุดคณะ	คณะสถาปัตยกรรม- ศาสตร์	1,000	75	2	4	6

2. เวลาเปิด-ปิดของห้องสมุด

จากการสำรวจเวลาเปิด-ปิดบริการของห้องสมุดศิลปะ (ตาราง ข) พบว่า ห้องสมุด ทั้ง 6 แห่ง เปิดบริการในเวลาราชการ (08.00-16.00 น./08.30-16.30 น./09.00-16.00 น.) ทั้งเปิดและปิดภาคเรียน นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดที่เปิดบริการนอกเวลาราชการ 2 แห่ง คือ ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (09.00-12.00 น.) และห้องสมุดสาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร (08.30-16.30 น.) และห้องสมุดทั้ง 6 แห่ง ปิดบริการในวันอาทิตย์ทั้งเปิดและปิดภาคเรียน

ตาราง ข เวลาเปิด-ปิดบริการของห้องสมุดศิลปะ

ห้องสมุด	เวลาเปิด-ปิด					
	เปิดภาคเรียน			ปิดภาคเรียน		
	จันทร์-ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์	จันทร์-ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
1.ศก./จพ.	08.00-16.00 น.	-	-	08.00-16.00 น.	-	-
2.สถป./จพ.	08.00-18.00 น.	09.00-12.00 น.	-	08.00-16.00 น.	-	-
3.สถป./มข.	08.30-16.30 น.	-	-	08.30-16.30 น.	-	-
4.วจศ./มข.	08.30-16.30 น.	-	-	08.30-16.30 น.	-	-
5.ทพ./มศก.	08.30-16.30 น.	08.30-16.30 น.	-	08.30-16.30 น.	-	-
6.สถป./สจล.	09.00-16.00 น.	-	-	09.00-16.00 น.	-	-

3. การดำเนินงานวารสารของห้องสมุด

3.1 จำนวนวารสาร

จากการสำรวจจำนวนวารสารของห้องสมุดศิลปะ (ตาราง ค) พบว่า ห้องสมุดศิลปะมีจำนวนวารสารภาษาต่างประเทศตั้งแต่ 24-329 ชื่อ ห้องสมุดที่มีจำนวนวารสารมากที่สุด คือ ห้องสมุดสาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร (329 ชื่อ เป็นวารสารศิลปะ 142 ชื่อ และไม่ใช่วารสารศิลปะ 187 ชื่อ) ส่วนห้องสมุดที่มีวารสารภาษาต่างประเทศน้อยที่สุด คือ ห้องสมุดคณะ

วิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (24 ชื่อ เป็นวารสารศิลปะทั้ง 20 ชื่อ และไม่ใช่วารสารศิลปะ 4 ชื่อ) และห้องสมุดศิลปะมีจำนวนวารสารภาษาไทย 28-102 ชื่อ ห้องสมุดที่มีวารสารภาษาไทยมากที่สุด คือ ห้องสมุดสาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร (102 ชื่อ เป็นวารสารศิลปะ 24 ชื่อ ไม่ใช่วารสารศิลปะ 78 ชื่อ) ส่วนห้องสมุดที่มีวารสารภาษาไทยน้อยที่สุด คือ ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (28 ชื่อ เป็นวารสารศิลปะ 19 ชื่อ ไม่ใช่วารสารศิลปะ 9 ชื่อ)

ตาราง ค จำนวนวารสารของห้องสมุดศิลปะ

ห้องสมุด	วารสารภาษาต่างประเทศ			วารสารภาษาไทย		
	ศิลปะ	ไม่ใช่ศิลปะ	รวม	ศิลปะ	ไม่ใช่ศิลปะ	รวม
1. ศก./จพ.	14	13	27	19	9	28
2. สดป./จพ.	29	23	52	16	30	46
3. สดป./มช.	20	10	30	17	16	33
4. วจศ./มช.	20	4	24	15	17	32
5. ทพ./มศก.	142	187	329	24	78	102
6. สดป./สจล.	78	16	94	20	20	40

3.2 ระบบการจัดเก็บวารสาร

จากการสำรวจระบบการจัดเก็บวารสารของห้องสมุดศิลปะ (ตาราง ง) พบว่าห้องสมุดทั้ง 6 แห่งจัดเก็บวารสารทั้งฉบับปัจจุบัน และฉบับย้อนหลังมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

- ห้องสมุดทั้ง 6 แห่งจัดเก็บวารสารปัจจุบันในระบบชั้นเปิด
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดเก็บวารสารฉบับย้อนหลังเฉพาะฉบับปลี๊กในระบบชั้นปิดเท่านั้น
- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดเก็บวารสารฉบับย้อนหลังซึ่งเป็นฉบับปลี๊กทั้งในระบบชั้นเปิดชั้นปิด และฉบับเย็บเล่มในระบบชั้นเปิด

- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดเก็บวารสารฉบับย้อนหลังเฉพาะฉบับปลีก ในระบบชั้นเปิด

- ห้องสมุดคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จัดเก็บวารสารฉบับย้อนหลังซึ่งเป็นฉบับปลีกทั้งในระบบชั้นเปิดและชั้นปิด และ ฉบับเย็บเล่มในระบบชั้นเปิด

- ห้องสมุดสาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร จัดเก็บวารสารฉบับย้อนหลังซึ่งเป็นฉบับปลีกชั้นปิด และชั้นเปิด ฉบับเย็บเล่มในระบบชั้นเปิด และในรูปวัสดุย่อยส่วน

- ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าวิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง จัดเก็บวารสารทั้งฉบับปลีก และฉบับเย็บเล่มในระบบชั้นเปิด

ตาราง ง ระบบการจัดเก็บวารสารของห้องสมุดศิลปะ

ห้องสมุด	ระบบการจัดเก็บวารสาร						
	วารสารฉบับปัจจุบัน		วารสารฉบับย้อนหลัง				
	ชั้นปิด	ชั้นเปิด	ฉบับปลีก ชั้นเปิด	ฉบับปลีก ชั้นปิด	เย็บเล่ม ชั้นเปิด	เย็บเล่ม ชั้นปิด	วัสดุ ย่อยส่วน
1. ศก./จพ.		/		/			
2. สธป./จพ.		/	/	/	/		
3. สธป./มช.		/	/				
4. วจศ./มช.		/	/		/		
5. ทพ./มศก.		/	/	/	/		/
6. สธป./สจล.		/	/		/		

3.3 การบริการวารสารของห้องสมุด

จากการสำรวจการบริการวารสารของห้องสมุดศิลปะ (ตาราง ง) พบว่า ห้องสมุดศิลปะจัดบริการวารสารตั้งแต่ 2-6 ประเภท ห้องสมุดที่จัดบริการวารสารมากที่สุด คือ ห้องสมุด

สาขาวังท่าพระ มหาวิทยาลัยศิลปากร (6 ประเภท ได้แก่ บริการการใช้วารสาร บริการยืม-คืนวารสาร บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า บริการรวบรวมรายชื่อวารสาร บริการรวบรวมและทำดรรชนีวารสารและบริการถ่ายสำเนาบทความวารสาร) ส่วนห้องสมุดที่จัดบริการวารสารน้อยที่สุดคือ ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2 ประเภท ได้แก่ บริการการใช้วารสาร และบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า)

ตาราง ๑ การบริการวารสารของห้องสมุดศิลปะ

ห้องสมุด	บริการการใช้วารสาร	บริการยืม-คืนวารสาร	บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า	บริการรวบรวมรายชื่อวารสาร	บริการรวบรวมและทำดรรชนีวารสาร	บริการถ่ายสำเนาบทความวารสาร	บริการอื่น ๆ	รวม (ประเภทของบริการ)
1.ศก./จพ.	/		/					2
2.สถป./จพ.	/	/	/		/	/		5
3.สถป./มข.	/	/	/					3
4.วจศ./มข.	/	/	/	/				4
5.ทพ./มศก.	/	/	/	/	/	/		6
6.สถป./สจล.	/	/	/			/		4

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้วารสารทั้งของไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย มีทั้งหมด 11 เรื่อง ส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาเฉพาะวารสารวิชาการ ทั้งที่เป็นวารสารวิชาการทั่วไปและวารสารเฉพาะสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่ง ส่วนงานวิจัยของต่างประเทศเป็นการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้วารสารด้านวิทยาศาสตร์และการแพทย์

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วารสารศิลปะในประเทศไทย ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดศึกษามาก่อน อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับการใช้วารสารศิลปะปรากฏ 1

เรื่องคือ Frontz (1982) ได้ทำการสำรวจการใช้วารสารในห้องสมุดศิลปะมหาวิทยาลัยอินเดียนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาออกเลือกรับวารสารที่มีการใช้น้อย ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา คือ ปี ค.ศ 1978 - 1980 วิธีการศึกษาทำโดยสำรวจรายชื่อวารสารที่นำมาจัดทำดรรชนีในวารสารดรรชนี 4 ชื่อ คือ Art Index ARTbibliographies Modern (ABM) Re'pertoire International de La Literature de l'Art (RILA) และ Re'pertoire d'Art et d'Archeologie (RAA) ได้รายชื่อวารสารที่นำมาจัดทำดรรชนีมากจำนวน 160 ชื่อ และทำการเก็บบันทึกวารสารที่มีการใช้ในห้องสมุด ทั้งฉบับเย็บเล่มและไม่เย็บเล่ม ทั้งนี้ไม่รวมวารสารดรรชนีและสาระสังเขป จากนั้นนำมาหาความสัมพันธ์กัน พบว่า วารสารชื่อที่ถูกนำมาจัดทำดรรชนีมากจะเป็นวารสารที่มีการใช้มากด้วย

นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะได้แก่ อุบลศรี สัตยาภรณ์ (2534) ศึกษาลักษณะการใช้สารนิเทศทางศิลปะ และทัศนคติต่อรูปแบบการเผยแพร่สารนิเทศทางศิลปะของนักศึกษาศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 1-4 ใน 3 คณะได้แก่ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ คณะมัณฑนศิลป์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบที่นักศึกษาสนใจจากแหล่งสารนิเทศมากที่สุด จำแนกตามชั้นปี คือ นักศึกษาชั้นปี 1 ใช้วิธีดูภาพทุกภาพ และดูเฉพาะภาพ ฟังและอ่านเฉพาะตอนที่สนใจมากที่สุด นักศึกษาชั้นปี 2 ใช้วิธีดูภาพทุกภาพ และดูเฉพาะส่วนที่สนใจ และฟังตามความสนใจมากที่สุด นักศึกษาชั้นปี 3 ใช้วิธีอ่านเฉพาะตอนที่สนใจจากหนังสือและวารสารทางศิลปะภาษาไทยมากที่สุด นักศึกษาชั้นปี 4 ใช้วิธีดูเฉพาะภาพและดูเฉพาะบางส่วนของที่สนใจ มากที่สุด

Day และ MacDowell (1985) ศึกษาความต้องการและการใช้สารนิเทศของนักศึกษาศิลปะและการออกแบบ โรงเรียนนิวคาสเซิล โพลีเทคนิค (Newcastle Polytechnic) ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาใช้ห้องสมุดในฐานะเป็นแหล่งรูปภาพ ตัวอย่างและแรงบันดาลใจ ยืมเฉพาะสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ต้องการใช้สารนิเทศเป็นจำนวนมากแต่สามารถนำข้อมูลไปใช้ได้จริงเพียงเล็กน้อย และต้องการข้อมูลที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้น วารสารจึงเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีการใช้มาก